

ابعاد جنسیتی معدنکاری دست‌کند و کوچک‌مقیاس (ASM) (ابزاری برای ارزیابی سریع)

(بخش دوم)

■ مترجم: آیدین زینالزاده؛ کارشناس دفتر امور اکتشاف، مدرس سازمان نظام مهندسی معدن ایران، مجری کارشناس شبکه پنج سیما (برنامه آژنگ*)

پیش‌گفتار:

معدنکاری دست‌کند و کوچک‌مقیاس (ASM) یک واقعیت جهانی است و نشان‌دهنده معیشتی کهن برای بیش از ۱۰۰ میلیون نفر مرد و زن در سراسر این کره‌ی خاکی است. در بعضی از مناطق، این شیوه‌ی معدنکاری نسل به نسل منتقل شده و در بعضی جاها شناسایی و اکتشاف مواد معدنی تعداد زیادی از افراد را به مناطق معدنی کشانده است. این شیوه‌ی معدنکاری، چه به تازگی آغاز شده باشد و چه پیشینه‌ی طولانی داشته باشد، این پتانسیل را دارد که اگر آگاهانه و مسئولانه انجام شود، مردان و زنان بسیاری را از فقر نجات دهد. در جوامع مختلف تکنیک‌های متفاوتی استفاده می‌شود تا مردان و زنان در عرصه‌های مختلف کارگری با خطرات و فرصت‌های خاص خود به کار گرفته شوند.

شناخت جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی معدنکاری کوچک‌مقیاس برای دولت‌ها، سازمان‌های غیردولتی، شرکت‌های معدنی و محققان ضروری است تا قادر باشند به دستیابی به نتایج مثبت اقتصادی و اجتماعی و زیست‌محیطی این حوزه کمک کنند. متن حاضر به عنوان یک ابزار^۲ (شامل چارچوب تحلیلی دقیق و یک مدل آموزشی)، ابزاری منحصر به فرد برای هدایت تحقیقات و همچنین محققان جهت پرسیدن

سوالات و در نهایت درک حساسیت مفاهیم حساسیت‌های جنسیتی فعالیت‌های معدنی کوچک‌مقیاس است.

امیدواریم که این ابزار نه تنها به درک بهتر و جامع‌تری از معدنکاری کوچک‌مقیاس کمک کند، بلکه منجر به سیاست‌های بهبود یافته، خدمات توسعه‌یافته، تعامل بین شرکت‌های معدنکاری بزرگ‌مقیاس و کارگران معدن کوچک‌مقیاس شده، در نهایت باعث بهبود اثرات توسعه‌ای برای مردان، زنان و جوامع ASM گردد.

Paulo de Sa

مدیر بخش

دپارتمان انرژی پایدار

واحد نفت، گاز و معدنکاری

* این مجموعه مستند شنبه هر هفته ساعت ۲۰:۴۵ از شبکه پنج سیما پخش می‌شود

1- Artisanal and Small-scale Mining
2- Toolkit

* اصطلاحات و مخفف‌های به‌کار برده شده:

ASM: معدنکاری دست‌کند و کوچک مقیاس

CBO^۳: سازمان مبتنی بر جامعه

CSO^۴: سازمان جامعه مدنی

LSM^۵: معدنکاری بزرگ مقیاس

SLA^۶: رویکرد معیشت پایدار

۲- چارچوب جنسیت و ASM:

این بخش از ابزار یک چارچوب تحلیلی برای درک ابعاد جنسیتی ASM را تشریح می‌کند. چارچوب جنسیت و ASM به کاربران کمک خواهد کرد تا معنایی از اطلاعاتی که نیاز دارند از تجربیات مردان و زنان را در ASM به دست آورند. ماژول‌هایی که در بخش ۳ معرفی خواهیم کرد شما را در جمع‌آوری اطلاعات مشخص شده در این چارچوب یاری خواهند کرد.

چارچوب جنسیت و ASM براساس مفاهیم مالکیت، دسترسی و کنترل دارایی‌ها ایجاد شده است که مفاهیم اولیه هستند که از مردان و زنان از طریق آن‌ها می‌توانند مسیر را از توسعه‌ی فقر نجات دهند. به عنوان مثال در چارچوب ASM، تجارت دارایی‌های کارگران، ابزار اساسی و مواد معدنی دپو (پس‌انداز) شده، ابزار بهتر، کار گروهی، حفظ گروه و تجهیزات کوچک نمونه‌ای از این است که چگونه می‌توان دارایی‌های انسانی، فیزیکی، طبیعی، اجتماعی و مالی را حفظ نمود و در طول زمان برای بهبود رفاه مورد استفاده قرار داد. بنابراین چارچوب جنسیت و ASM به دنبال شناسایی فرصت‌ها و محدودیت‌های برابری زنان و مردان با هدف شناسایی پیشنهادات خاص و اجرایی برای کاهش نابرابری‌های جنسیتی می‌باشد که مانع توسعه پایدار معیشت هستند.

این ابزار امرار معاش را به عنوان وسیله‌ای مدنظر قرار می‌دهد که افراد و خانواده‌ها از طریق آن بتوانند سهم و گردش مواد غذایی، پول نقد و دیگر منابع کافی برای رفع نیازها خود، همراه با ذخایر و دارایی‌هایی برای جبران خطرات، تشکین شوک‌ها و رویارویی با تهدیدهای احتمالی، بحران‌ها و موارد اضطراری را داشته باشند. امرار معاش یک مرد یا زن زمانی پایدار است که او بتواند به طور موثر از این دارایی‌ها برای مقابله

3- Community-Based Organization

4- Civil Society Organization

5- large-scale mining

6- Sustainable Livelihoods Approach

اقدامی در مقابل نیازهای استراتژیک جنسیتی:

این ابزار به ترویج درک درستی از نیازهای عملی و استراتژیک جنسیتی می‌پردازد:

- نیازهای عملی جنسیتی به دنبال نیازهای روزانه و اغلب فوری مردان و زنان براساس نقش‌های مشترک و یا متفاوت جنسیتی مانند نیاز به ابزار، تامین مالی و ... است.

- نیازهای استراتژیک جنسیتی به موقعیت زنان در جامعه مربوط است که در طرفی مقابل مردان قرار دارد. پاسخ به این نیازها به معنای آرایه‌ی یک ابزار برای پیشبرد موقعیت توسط خود زنان است.

این موثرترین پاسخ به نیازهای استراتژیک جنسیتی است که می‌تواند وضع موجود را از نظر موقعیت اغلب زنان تحت فرمان در جامعه نسبت به مردان تغییر دهد. روابط جنسیتی به واسطه‌ی قوانین و هنجارهای اجتماعی که تعیین‌کننده‌ی چگونگی یا نحوه‌ی تخصیص دارایی‌ها، کار، قدرت و وضعیت اجتماعی هستند، مشخص می‌شوند به طوری که هر سیاست یا برنامه‌ای که به دنبال تغییر این هنجارها هستند باید به نیازهای استراتژیک جنسیتی بپردازند.

با شوک‌ها و تنش‌ها استفاده کند و در کوتاه‌مدت و بلندمدت قادر به افزایش دارایی‌ها و توانمندی‌ها باشد. از آنجاکه پایه و اساس پایداری منابع طبیعی پایه و اساس معیشت را فراهم می‌سازد، بنابراین باید از این منابع محافظت کرد.

۱-۲- رویکرد معیشت پایدار:

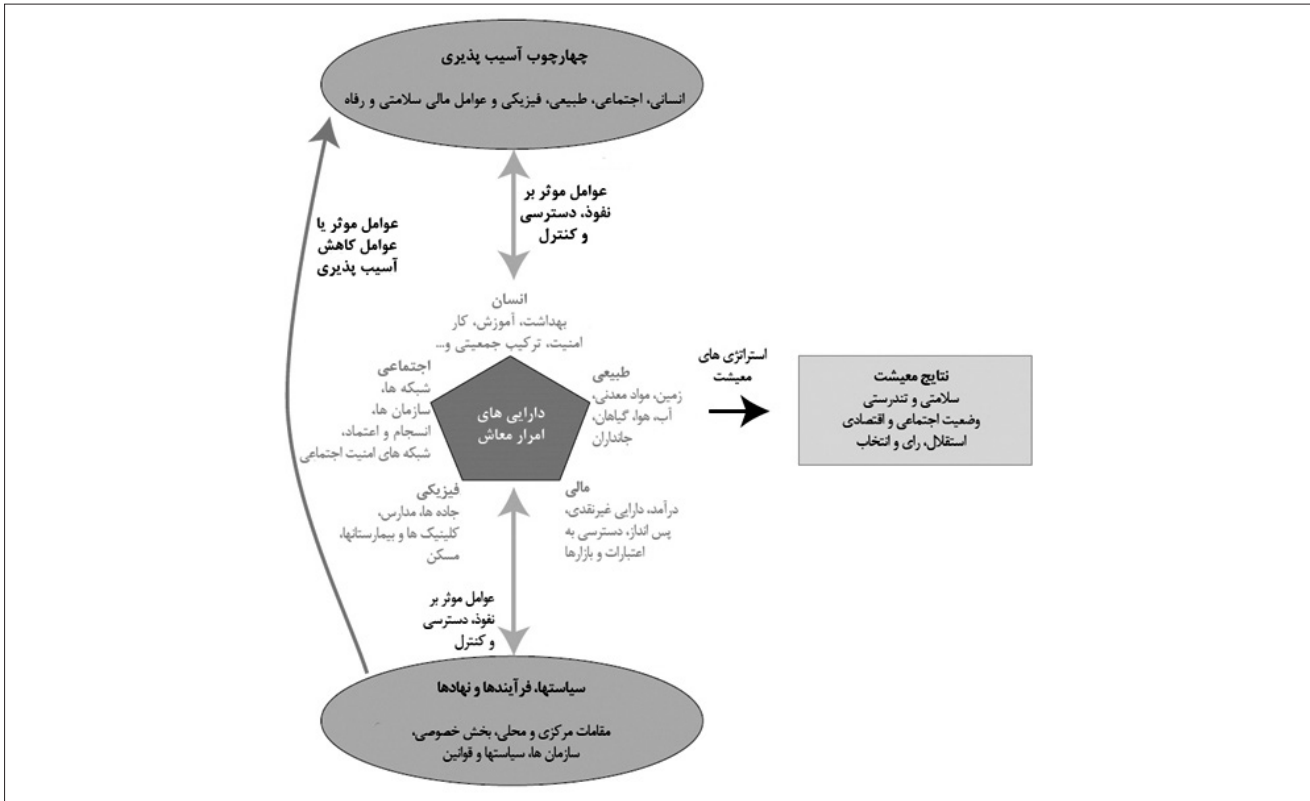
این ابزار با بهره‌گیری از روش پایدار معیشت (SLA^۷)، از چارچوب گسترده‌ای استفاده می‌کند که هدف آن درک نحوه‌ی زندگی مرد و مقابله با آسیب‌پذیری است. SLA از چارچوب توسعه‌ی پایدار تکامل یافته که ابعاد گسترده‌ای از پایداری زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی را مورد خطاب قرار می‌دهد اما به اندازه کافی به نابرابری‌های «دسترسی» و «فقر» نپرداخته است.

مولفه‌های اصلی SLA (براساس شکل ۳) دارایی و سرمایه هستند:

- سرمایه‌ی طبیعی: سهام، منابع طبیعی، جریان‌ها خدمات هستند که می‌توانند معیشت خاصی را براساس سرمایه‌های طبیعی فعال کنند.
- سرمایه‌ی انسانی: سرمایه‌ی انسانی عبارتست از مهارت‌ها، دانش و توانایی انجام کار و دستیابی به سطح خوبی از سلامتی که به طور مشترک می‌تواند مردان و زنان را در دستیابی به اهداف امرار معاش خود توانمند سازد.

- سرمایه‌ی مالی: زنان و مردان به منابع مالی نیاز دارند تا به اهداف زندگی از جمله درآمد، اعتبار، پس‌انداز و دسترسی به بازار دسترسی یابند و سرمایه‌های مالی خود را تشکیل دهند.

7- Sustainable Livelihoods Approach

▲ شکل ۳- اقتباسی از چارچوب SLA

همان توجه خاص به درک مردها و توانایی های متفاوت زنان در دسترسی، کنترل، جمع آوری و بهره مندی از دارایی ها است) همراه می سازد. این لنز جنسیتی به معنای مشخص کردن عوامل اصلی است که بر معیشت زنان و مردان تاثیر می گذارد و به شناسایی علل اصلی و عواقب ناشی از نابرابری های جنسیتی کمک می کند.

این چارچوب هر یک از پنج نوع سرمایه را به مسایل مخصوص زنان و آسیب پذیری مردان تجزیه می کند. به عنوان مثال، سرمایه طبیعی شامل زمین و آب است که هر دو در زمینه ی ASM بسیار مهم هستند. دسترسی زنان به کنترل زمین و منابع آن ممکن است به دلیل قوانین ارث و یا حقوق مالکیت منابع محدود شود اما برکه یا رودخانه ی نزدیک حیاط منزل واقعا قابل دسترس است و او اغلب منابع آب را مدیریت می کند. در مقابل، یک مرد ممکن است مالکیت بیشتری بر منابع زمین و آب داشته باشد اما ممکن است تصمیم گیری در مورد استفاده از آب (کنترل) را با همسر خود به اشتراک بگذارد. استفاده از لنز جنسیت در SLA از تعمیم در سطح خانواده پیشگیری می کند اما به نظر می رسد تعیین نابرابری در قدرت، دسترسی، کنترل و خودمختاری در روابط جنسیتی عمیق تر است و در نتیجه امکان شناسایی این مسایل نیازمند مداخلات سیاستمداران است.

چارچوب جنسیت و ASM شامل تمرکز آشکار بر حقوق بشر نیز می شود. رویکرد مبتنی بر حقوق به معنای جست و جو در یک وضعیت از این نظر است که آیا سیاستها، نهادها و ساختارهای قدرت حامی

- سرمایه ی اجتماعی: شامل شبکه ها و ارتباط بین مردم و سازمانها، عضویت در گروه های رسمی و غیر رسمی و اعتماد، منافع متقابل و همکاری میان افراد و گروهها است که می تواند به ارایه شبکه های غیررسمی امن کمک کند.

- سرمایه ی فیزیکی: سرمایه فیزیکی می تواند شامل جاده ها و وسایل حمل و نقل، مسکن و ساختمان، منابع آب، سیستم های فاضلاب، منابع انرژی و همچنین ابزارها و تجهیزات مورد نیاز برای حمایت از معیشت باشد.

فقر و مسیر فرار از فقر، به داشتن سرمایه هایی بیش از این نوع سرمایه نیاز و بستگی دارد. همچنین به ظرفیت یک زن یا مرد در دسترسی، کنترل و مالکیت دارایی ها از جمله عوامل موثر بر دسترسی به این دارایی ها (هنجارهای جنسیتی، چگونگی بازار کار، سیاست، قانون و...) و چارچوبی گسترده تر (مثلا تاریخ توسعه ی محلی، شوک هایی مانند جنگ و خشکسالی، سیاستها و شیوه های نهادی) بستگی دارد که وجود داشته باشد یا خیر. این شرایط می تواند در طول زمان از طریق عوامل خاص، آسیب پذیری را کاهش یا افزایش دهد. SLA تلاش می کند تا دستیابی به درک درستی از فرآیندهای اجتماعی، حقوقی و نهادی که برای ظرفیت یک فرد یا گروه در دسترسی، کنترل، جمع آوری و بهره مندی از دارایی ها تعیین کننده است را تسهیل کند.

◀ ۲-۲- جنسیت و SLA:

چارچوب جنسیت و ASM، SLA را با لنز تقویت شده ی جنسیت (که

حقوق بشر (از جمله حق توسعه و یا سایر حقوق اساسی بشر) هستند یا مانع آن. به عنوان مثال، سیاست‌ها و قوانینی که ادعا می‌شود جنسیت در آن‌ها خنثی است، ممکن است در واقع در خدمت بدتر شدن یا بهبود نابرابری‌های جنسیتی باشند. رویکرد مبتنی بر حقوق بشر برای درک این‌که چگونه قوانین و حاکمیت در حال پشتیبانی حقوق بشر هستند و یا حسب شرایط از طریق سیاست‌ها، موسسات و قدرت نقض ساختارها می‌تواند در پاسخگویی، حاکمیت و شفافیت انحراف ایجاد کنند، در این چارچوب لحاظ گردیده‌اند.

با ترکیب این روش‌ها، چارچوب، محدودیت‌های اصلی که مردم در بهبود رفاه و دارایی خود با آن‌ها روبه‌رو هستند و یا اقدامات کاهش فقر که به آن‌ها دسترسی ندارند را مشخص می‌کند. چارچوب، با شناسایی موانع و فرصت‌ها، از درک جنسیت در ASM از نظر مسایل و فرآیندهای مختلف در هم تنیده‌ای که زندگی و معیشت مردان و زنان را تحت تاثیر قرار می‌دهد، حمایت و پشتیبانی می‌کند. شناخت عواملی که تعیین‌کننده‌ی ظرفیت فرد یا گروهی برای دسترسی، کنترل، جمع‌آوری و بهره‌مندی از دارایی‌هاست، پایه و اساس شناسایی راه‌حلی است که به‌طور مستقیم به نیازهای استراتژیک پاسخ می‌دهند.

چارچوب جنسیت و ASM و رویکرد مبتنی بر حقوق بشر: رویکرد مبتنی بر حقوق بشر موارد زیر را شناسایی می‌نماید: - دارندگان حقوق (ذی‌حقان): افراد و یا سازمان‌هایی که با قوانین ملی و بین‌المللی و کنوانسیون، حق (یا بدون محدودیت) داشتن یا انجام کارهای خاص را دارند. - حاملان وظایف (موظفان): افراد، سازمان‌ها و یا (معمولا) دولت که توسط قوانین ملی و بین‌المللی و کنوانسیون مسئولیت انجام کارهای خاص را دارند. چارچوب جنسیت و ASM با نگاه به جوامع ASM از منظر این‌که آیا نهادهای مربوطه، سیاست‌ها و ساختارهای قدرت، از یک رابطه‌ی مثبت بین دارندگان حقوق (ذی‌حقان) و حاملان وظیفه (موظفان) اطمینان حاصل می‌نمایند.

۳-۲- چارچوب جنسیت و ASM: مسایل و سوالات مهم:

چارچوب جنسیت و ASM به منظور ارایه به وکلا با راهنمای سیستماتیک برای توجه به ابعاد جنسیتی ASM تدوین گردیده است که البته با توجه به مسایل جاری در جوامع خاص تجویز نمی‌شود. چنین مسایلی از یک جامعه به جامعه‌ی دیگر تغییر خواهند کرد. در عوض، برای کار میدانی گسترده به جهت مطرح کردن سوالات بحرانی در مورد مسایل جنسیتی رایج در ASM طراحی شده است.

بخش بعدی این ابزار برای تمام سوالات مطرح شده در چارچوب، مکانیزمی برای جمع‌آوری اطلاعات لازم فراهم کرده است. سوالات مطرح

شده بر روی پنج نوع سرمایه (طبیعی، انسانی، مالی، اجتماعی و فیزیکی) است و چارچوب با توجه به اجزای زنجیره‌ی ارزش و یا مراحل فعالیت ASM سازماندهی شده است: اکتشاف و استخراج، فرآوری، محصولات و خدمات و بازاریابی مواد معدنی. چارچوب برای هر جزء/مرحله، تعدادی سوال مربوط به نقش‌ها و مسئولیت، دسترسی و کنترل و اثرات و مزایا طراحی کرده است.

نکات زیر را در استفاده از این ابزار در نظر بگیرید:

- به نظر می‌رسد که دامنه‌ی اطلاعات کمی نگران‌کننده باشد. با این حال می‌توان با استفاده از همان روش با مسایل مختلف درگیر شد. به عنوان مثال مصاحبه با کارگران ارشد زن و مرد معدن می‌تواند اطلاعاتی در زمینه تاریخچه‌ی معدنکاری در منطقه، عوامل موثر بر مشارکت زنان و مردان، منافع جنسیتی متفاوت معدن و خطرات اصلی پیش روی زنان و مردان ایفاکننده‌ی نقش‌های مختلف می‌تواند اطلاعات کلیدی در اختیار قرار دهد.

- منابع چندگانه‌ی اطلاعاتی نیز می‌تواند از اعتبارسنجی داده‌ها به خوبی حمایت کند و شما بر این اساس می‌توانید اطمینان حاصل کنید که شکاف‌های اطلاعاتی موجود پر شوند.

- نقشه‌راه اجرا و پیاده‌سازی (جدول ۳) یک طرح گام به گام است که با استفاده از آن می‌توان اطلاعات را جمع‌آوری و تحلیل نمود.

۴-۲- چگونه از چارچوب استفاده کنیم: نقشه‌راه اجرایی

سوالات مطرح شده در چارچوب جنسیت و ASM، سوالاتی درباره‌ی استفاده از طیف وسیعی از ابزارهای جمع‌آوری داده‌های کمی و کیفی هستند. راهنمایی عمومی استفاده از این روش در ادامه خواهد آمد اما با این حال توجه داشته باشید که ممکن است از این روش‌ها حسب شرایط خاص کشورها و جوامع مختلف نیاز داشته باشید تعدیل کنید. پاسخ به هر سوال و یا مجموعه‌ای از سوالات و شناسایی ابعاد جنسیتی هر جنبه‌ای از ASM به‌طور معمول نیازمند یکپارچه‌سازی داده‌های برگرفته از منابع و ذی‌نفعان متعدد است و ممکن است به ابزارها و روش‌های متعددی نیاز داشته باشید.

اجرای یک ارزیابی سریع در خصوص جنسیت و ASM براساس ارزیابی یک جامعه‌ی واحد و اگر همه‌ی مراحل و روش‌ها گنجانده شود، می‌تواند حدود ۴۵ روز طول بکشد. اگرچه نقشه‌راه اجرا شده به منظور خاصی برای تولید خط مبنای ابعاد جنسیتی ASM در یک جامعه و یا منطقه خاصی طراحی شده است، اما چارچوب و روش‌شناسی آن را می‌توان متناسب با اولویت‌های خاص و برنامه‌های کاربردی دیگر نیز به‌کار برد. این سازگاری‌ها ممکن است به اصلاح سیاست ارتباط داشته باشد که معمولا به مشاوره‌ی متمرکز بیشتر، اجرای گسترده‌تر، طراحی پروژه‌های در سطح توده‌ی مردم و یا برنامه‌های در سطح جامعه و حتی ملی نیاز دارد. نقشه‌راه نشان‌دهنده‌ی سیستماتیک بودن و پیاده‌سازی مکرر یک ارزیابی سریع جنسیت و ASM برای ایجاد امکان مقایسه میان جوامع و کشورها در جهت پیگیری پیشرفت در جوامع است.

جدول ۲- چارچوب جنسیت و ASM

اثرات و مزایا	دسترسی و کنترل	نقش‌ها و مسئولیت‌ها
<p>اثرات این شرایط:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ابعاد جنسیتی اثرات زیست‌محیطی اکتشاف چیست؟ آیا بر منابع طبیعی به شیوه‌ای موثر است که ممکن است اثرات متفاوتی بر روی نقش‌های منطقه‌ای مردان و زنان جامعه داشته باشد؟ - آیا پیامدهای آشکار اجتماعی/اقتصادی اکتشاف ممکن است ابعاد جنسیتی داشته باشد؟ به عنوان مثال مهاجرت از منطقه‌ای به منطقه دیگر یا از خانه به منطقه‌ای دیگر می‌تواند خطرات و فواید امنیتی شخصی و اجتماعی (روابط زناشویی، تهمت‌های اجتماعی، وضعیت اجتماعی- اقتصادی) و خطرات و منافع جامعه (تجارت جنسی، توسعه شرکت‌های کوچک، فرارگرفتن در معرض فناوری‌های جدید) ایجاد کند که ممکن است اثرات متفاوتی را بر زنان و مردان داشته باشد. 	<p>مسایل مشترک در ابعاد مختلف زنجیره‌ی ارزش ASM</p> <p>تصمیم‌گیری در مورد ذخایر معدنی:</p> <ul style="list-style-type: none"> - هر کسی که حاکم بر بی‌جوئی و اکتشاف است، احتمال دارد ذخایر جدید مواد معدنی پیدا کند، مذاکره با صاحبان یا مالکان اراضی را آغاز کند و قدرت و کنترل تصمیم‌گیری را در مناطق معدنی به دست آورد. - هر کسی که کنترل اراضی اکتشافی را به دست آورد یا مالک آن شود، بیشتر از سایر افراد وابسته به این اراضی تصمیم‌های مختلفی درباره نحوه دسترسی یا به اشتراک‌گذاری شود می‌گیرد. - توانایی اخذ مجوز رسمی اکتشاف برای‌های آگاهی از فرآیندها، ظرفیت مالی و فنی و آزادی شخص برای دریافت مجوز (از جمله سفر به دفاتر منطقه‌ای) است. 	<p>کشف ذخایر معدنی:</p> <ul style="list-style-type: none"> - مردان و زنان در اکتشاف منابع و ذخایر مواد معدنی با چه محدودیت‌هایی (دانش، مهارت، استقلال شخصی و آزادی حرکت، حقوق مالکیت) روبرو هستند؟ - چه نوعی در دسترسی و کنترل ذخایر (وجوه نقد و ابزار) برای مردان و زنان در چشم‌انداز مورد نیاز است؟ - آیا جنسیت نقش مهمی در وظایف مختلف درگیر اکتشاف، مستقیم و غیر مستقیم بازی می‌کند؟
<p>آثار این تصمیم‌ها:</p> <ul style="list-style-type: none"> - کسانی که در کنترل سایت معدن و اراضی نقش دارند ممکن است نسبت به سایر افرادی که به اراضی یا معدن وابستگی دارند، از قدرت بیشتر تصمیم‌گیری‌های مختلف درباره دسترسی و به اشتراک‌گذاری سود برخوردار باشند. این افراد که کنترل معدن را در اختیار دارند، اغلب مزایای معدن را نیز کنترل می‌کنند. - ابعاد جنسیتی اثرات زیست‌محیطی معدنکاری چیست؟ آیا بر منابع طبیعی اثرگذار است و ممکن است اثرات متفاوتی بر روی نقش اجتماعی و خانوادگی مردان و زنان داشته باشد؟ - آیا ممکن است پیامدهای آشکار اجتماعی/اقتصادی معدنکاری ابعاد جنسیتی داشته باشد؟ آیا این اثرات در حوزه اکتشاف و بهره‌برداری یکسان هستند؟ - ممکن است مشاغل مختلف در حوزه معدنکاری خطرات بهداشت حرفه‌ای متفاوت و مزایای مالی داشته باشد. آیا مردان و زنان خطرات بهداشت حرفه‌ای و مزایای مالی مختلفی را تجربه می‌نمایند؟ 	<p>تصمیم‌گیری در مورد استخراج:</p> <ul style="list-style-type: none"> - اغلب کسی که مسئولیت معدن را به عهده دارد، قدرت تصمیم‌گیری در مورد معدن و توزیع منافع آن را نیز دارد. - قوانین اجتماعی- فرهنگی، هنجارها و اقدامات نیز می‌توانند روی فردی که در معدن کار می‌کند (زیرزمینی یا روباز) تأثیرگذار باشند، این‌که چطور نقش‌های مختلف ارزش‌گذاری می‌شوند و چگونه مزایای مشارکت به اشتراک گذاشته می‌شود (در سایت معدن و خانواده). - امکان اخذ مجوز رسمی معدنکاری بر پایه آگاهی از فرآیندها، ظرفیت مالی و فنی و آزادی شخص برای دریافت مجوز (از جمله سفر به دفاتر منطقه‌ای) است. 	<p>استخراج و حمل مواد معدنی:</p> <ul style="list-style-type: none"> - آیا جنسیت در کنترل معدن دخیل است؟ معمولاً این کار را یک مرد انجام می‌دهد یا یک زن؟ - آیا جنسیت در این مساله که چه کسی بیشتر در معدن کار می‌کند دخالت دارد؟ دلایل این‌که مردان یا زنان تسلط بیشتری بر کار داشته باشند چیست (مهارت، قدرت، فرهنگ، خرافات و...)? - چه شبکه‌ها یا روابط اجتماعی بر فرآوری مواد معدنی تأثیرگذار است (انجمن‌ها، گروه‌های خانوادگی و...)? آیا ابعاد جنسیتی در این مورد نیز وجود دارد (مردان بیشتر درگیر این کار می‌شوند یا زنان، انجمن‌های تفکیک جنسیتی و...)? - اگر مردان بر معدن تسلط دارند، زنان هم درگیر معدنکاری می‌شوند (و بالعکس)؟ آن‌ها یا چه چالش‌هایی مواجه هستند؟ به‌عنوان مثال آیا ابزارها یا شبکه‌های اجتماعی معدنی در اختیار دارند؟ آیا آن‌ها قادر به اشتراک گذاشتن ساختارهای سودآور هستند؟ - بار مسئولیت کار در معدن برای هر نفر چگونه خانواده و جامعه را از جهات مختلف تحت تأثیر قرار می‌دهد؟ آیا مردان و زنان تجربه‌های متفاوت در این زمینه دارند؟
<p>آثار این تصمیم‌ها:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ابعاد جنسیتی اثرات زیست‌محیطی فرآوری مواد معدنی چه هستند؟ آیا بر منابع طبیعی اثرگذار است و ممکن است اثرات متفاوتی بر روی نقش اجتماعی و خانوادگی مردان و زنان داشته باشد؟ - آیا ممکن است پیامدهای آشکار اجتماعی/اقتصادی فرآوری مواد معدنی ابعاد جنسیتی داشته باشد؟ آیا این اثرات شبیه به آثار حوزه اکتشاف و بهره‌برداری هستند؟ - مزایای فرآوری مواد معدنی چگونه در خانواده‌ها به اشتراک گذاشته می‌شوند؟ آیا ابعاد جنسیتی در این زمینه دخالت دارد؟ 	<p>تصمیم‌گیری در مورد فرآوری:</p> <ul style="list-style-type: none"> - آیا برای صاحبان تجهیزات و منابع مورد نیاز در فرآوری، ابعاد جنسیتی مطرح است؟ - فرآیندهای مربوط به فرآوری مواد معدنی چگونه سازماندهی می‌شوند (به عنوان مثال توسط افرادی که معدن را کنترل می‌کنند، کنترل می‌شود؟) آیا در این مورد ابعاد جنسیتی لحاظ می‌شود؟ - قوانین اجتماعی- فرهنگی، هنجارها و روش‌ها نیز می‌توانند بر روی کسانی که در حوزه فرآوری کار می‌کنند، چگونگی ارزش‌گذاری بر روی مشاغل مختلف این حوزه و چگونگی به اشتراک‌گذاری مزایای مشارکت (در محل کار و خانواده) تأثیرگذار باشند. 	<p>فرآوری و ایجاد ارزش افزوده:</p> <ul style="list-style-type: none"> - آیا در حوزه فرآوری ابعاد جنسیتی مطرح است؟ آیا دلایلی برای این امر وجود دارد که زنان یا مردان بر این حوزه مسلط باشند (مهارت، قدرت، فرهنگ، خرافات و...)? - چه شبکه‌ها یا روابط اجتماعی در حوزه فرآوری مواد معدنی وجود دارد (انجمن‌ها، گروه‌های خانواده و...)? آیا ابعاد جنسیتی بر این مساله حاکم است؟ - آیا سازماندهی کار چیست (تیم، انفرادی، بخش) و چگونه بر روی مشارکت در سود تأثیر می‌گذارد؟ - فرآوری مواد معدنی چگونه با بار مسئولیت افراد در خانه و جامعه مرتبط می‌شود؟ آیا در فرآیند فرآوری برخی فعالیت‌ها در خانه انجام می‌شود؟ ابعاد جنسیتی آن چیست؟ - آیا در دسترسی به منابع مورد نیاز برای فرآوری مواد معدنی نیز تفاوت جنسیتی وجود دارد (بول نقد، ابزار، آب، انرژی)؟
<p>آثار این تصمیم‌ها:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ابعاد جنسیتی ارایه‌کنندگان کالاها و خدمات چه هستند؟ ارایه کالا و خدمات می‌تواند منافع خطرات و منافع اجتماعی (آزار و اذیت جنسی، وضعیت اجتماعی- اقتصادی) و خطرات و منافع جامعه (تجارت جنسی، توسعه شرکت‌های کوچک، فرارگرفتن در معرض فناوری‌های جدید، جرم و امنیت، تخریب محیط‌زیست) شود که ممکن است اثرات متفاوتی را بر مردان و زنان ایجاد کند. - حرفه‌های مختلف حوزه ارایه کالا و خدمات می‌توانند خطرات بهداشت حرفه‌ای متفاوت و مزایای مالی داشته باشند. آیا مردان و زنان خطرات، بهداشت شغلی و منافع مالی متفاوتی را تجربه می‌کنند (به عنوان مثال ممکن است خطر خشونت جنسی در فروش کالا به معادن برای زنان بالاتر باشد)؟ - آیا ارایه کالا و خدمات بر منابع در راستای آثار متفاوتی که بر مردان و زنان جامعه خانواده دارند، تأثیرگذار است؟ 	<p>تصمیم‌گیری در مورد کالاها و خدمات:</p> <ul style="list-style-type: none"> - آیا دسترسی به محل‌ها باز است؟ آیا در خرید کالاها و خدمات از ارائه‌دهندگان نابرابری جنسیتی وجود دارد؟ - ابعاد جنسیتی کنترل‌کنندگان درآمد حاصل از ارایه کالاها و خدمات چیست؟ 	<p>کالاها و خدمات:</p> <ul style="list-style-type: none"> - چه کسی ارایه‌کننده مستقیم کالاها و خدمات به فعالیت‌های معدنی (مانند بازرگانی و تخلیه و فروش ابزار و لوازم و تجهیزات) است؟ چه کسی ارایه‌کننده خدمات غیرمستقیم به فعالیت‌های معدنی (مانند تهیه غذا و نوشیدنی) است؟ - آیا ابعاد جنسیتی در این موارد نیز لحاظ می‌شود و مردان بیشتر از زنان درگیر می‌شوند؟ آیا توضیح اجمالی برای این اختلاف وجود دارد؟ این‌که مردان یا زنان دسترسی بهتری به منابع موردنیاز، شبکه‌ها یا ارتباطات اجتماعی، زمان و یا توانایی تعامل دارند؟
<p>آثار این تصمیم‌ها:</p> <ul style="list-style-type: none"> - فروشندگان و خریداران سطح پایین با وضعیت اجتماعی- اقتصادی پایین‌تر، اغلب ظرفیت کمتری در مذاکره برای قیمت‌های عادلانه دارند. آیا این موضوع ارتباطی به جنسیت دارد؟ - تجارت مواد معدنی می‌تواند موجب خطرات و منافع اجتماعی (روابط زناشویی، سرقت، اوضاع اجتماعی- اقتصادی) و خطرات و منافع جامعه (تجارت جنسی، توسعه شرکت‌های کوچک، جرم و جنایت، امنیت) شود که ممکن است اثرات متفاوتی را بر مردان و زنان ایجاد کند. 	<p>تصمیم‌گیری در مورد خرید و فروش:</p> <ul style="list-style-type: none"> - چه عواملی کنترل می‌کنند که چه کسی متعهد به خرید و فروش مواد معدنی باشد؟ آیا توضیحی برای این وجود دارد (مهارت در شناسایی و ارزیابی، ارتباطات و شبکه و...)? - ممکن است احکام مربوط به استفاده از سود حاصل از تجارت مواد معدنی و به اشتراک‌گذاری منافع آن در خانواده‌ها متصفانه نباشد. - چه کسی به منابع موردنیاز برای تجارت مواد معدنی دسترسی دارد (بول نقد، ابزار ارزیابی، ارتباط با خریداران بزرگ)؟ آیا ابعاد جنسیتی در این مورد دخالت دارد؟ 	<p>خرید و فروش مواد معدنی:</p> <ul style="list-style-type: none"> - آیا تصمیم‌بندی جنسیتی در شرایطی که چه کسی مواد معدنی را می‌فروشد و آن‌ها را خریداری می‌کند وجود دارد؟ - سازماندهی کار چگونه است (تیم، انفرادی، بخش) و این سازماندهی چگونه بر به اشتراک‌گذاری منافع تأثیر می‌گذارد؟
<p>آثار این تصمیم‌ها:</p> <ul style="list-style-type: none"> - آیا رفاه عمومی مردان و زنان (مواد غذایی، بهداشت، آموزش، درآمد و... طی ASM بهبود یافته یا خیر؟ - خطرات و منافع اجتماعی متوجه زنان و مردان از نظر روابط زناشویی، روابط اجتماعی و وضعیت اجتماعی- اقتصادی چه هستند؟ - خطرات و منافع بهداشتی متوجه زنان و مردان از نظر امنیت شخصی، بهداشت کار، سلامت زیست‌محیطی، دسترسی به خدمات بهداشتی و کنترل تصمیم‌های بهداشت شخصی چه هستند؟ - آیا زنان و مردان به‌طور مساوی تحت تأثیر قرار می‌گیرند؟ منفی می‌شوند؟ چگونه؟ - چگونه مردان و زنان بیشترین یا کمترین آسیب‌پذیری را از وظایف و مسئولیت‌ها و از طریق سطوح مختلف دسترسی و کنترل تجربه می‌نمایند؟ - چه استراتژی‌هایی توسط زنان و مردان برای مقابله با اثرات و افزایش منافع اتخاذ می‌گردد؟ - مفاهیم توسعه این موضوع در سطوح فردی، خانواده و جامعه چیست؟ 	<p>تصمیم‌گیری در مورد خرید و فروش:</p> <ul style="list-style-type: none"> - چه کسی به منابع موردنیاز برای تجارت مواد معدنی دسترسی دارد (بول نقد، ابزار ارزیابی، ارتباط با خریداران بزرگ)؟ آیا ابعاد جنسیتی در این مورد دخالت دارد؟ 	<p>نقش‌های مشابه و متفاوت زنان و مردان چیست؟</p> <ul style="list-style-type: none"> - چه مهارت و دانشی برای ایفای نقش‌های مختلف مورد نیاز است؟ چه کسی حائز این شرایط است؟ چه کسی می‌تواند این مهارت و دانش را کسب کند؟ - مشاغل چگونه سازماندهی شده‌اند؟ آیا مردان و زنان در تصمیم‌گیری نقش‌های برابری به عهده دارند؟ - آیا فرصت‌های مشارکت در نقش‌های مختلف برای مردان و زنان وجود دارد؟ آیا این نقش‌ها برابری و چرا و چرا نه؟ - بار مسئولیت مردان و زنان در معدن، خانواده و جامعه تحت تأثیر ظرفیت نقش‌آفرینی آن‌ها در عرصه‌های مختلف و دریافت مزایای مختلف چگونه است؟ - مفاهیم توسعه در سطوح فردی، خانواده و اجتماع چه هستند؟
<p>فرصت‌ها و محدودیت‌ها</p>	<p>فرصت‌ها و محدودیت‌ها</p>	<p>فرصت‌های حقوقی و قانونی، فرهنگی، اجتماعی، آموزشی، زیست‌محیطی، سیاسی و... برای جبران نابرابری‌های جنسیتی چه هستند؟ محدودیت‌های حقوقی و قانونی، فرهنگی، اجتماعی، آموزشی، زیست‌محیطی، سیاسی و... برای جبران نابرابری‌های جنسیتی چه هستند؟ چه کارهایی می‌توان برای کشف محدودیت‌ها و خلق فرصت‌ها ایجاد کرد؟</p>

تجارت و اکتشاف

استخراج و بهره‌برداری

فرآوری مواد معدنی

اجرای زنجیره‌ی ارزش ASM

کالاها و خدمات

تجارت مواد معدنی

مفاهیم

۵۲

جدول ۳- چارچوب جنسیت و ASM: نقشه راه اجرایی

مراحل	سوالات و اقدامات کلیدی	بخش مربوطه در ابزار	تعداد روزهای مورد نیاز
طراحی و برنامه ریزی			
۱- تعیین هدف ارزیابی جنسیتی	- قصد دارید روی چه موضوعی متمرکز شوید؟ ارزیابی جنسیت و ASM در کشور یا جامعه؟ اصلاح سیاست‌ها؟ طراحی پروژه یا برنامه؟ نظارت بر ایجاد چارچوب ارزیابی؟	۱،۴	
۲- بازبینی چارچوب جنسیت و ASM	- پاسخگویی به سوالات حیاتی چگونه برای اهداف شما سودمند خواهد بود؟ - چه بخش‌هایی از پنج نوع سرمایه، مهم‌ترین سرمایه‌ها برای کمک به رسیدن به اهدافتان هستند؟ - این ابزار را چگونه باید برای رسیدن به اهدافتان تعدیل نمایید؟	۲	۵-۳
۳- توسعه برنامه پیاده‌سازی، برنامه و بودجه	- برای اعمال روش‌ها و اهدافتان چقدر زمان و بودجه نیاز دارید؟ - چه کسی ارزیابی را انجام خواهد داد؟	ماژول ۱	
جمع‌آوری اطلاعات			
۴- درک بافت‌ها و زمینه‌های ملی و محلی	- ملاقات با سازمان‌های محلی و ملی - بازبینی سیاست‌های کلیدی و قوانین - جمع‌آوری و بررسی داده‌های ثانویه (ملی و محلی) در دسترس	ماژول ۲	۳
۵- انجام مصاحبه‌های کلیدی	- مقامات محلی و کارمندان فنی محلی (همچنین جمع‌آوری داده‌های ثانویه بیشتر) - رهبران رسمی و غیررسمی (از جمله کارگران معدن و تاجران مرد و زن)	ماژول ۳	۳
۶- انجام بازدیدهای میدانی ASM	- می‌تواند شامل مصاحبه‌های کلیدی بیشتر باشد - حصول اطمینان از شناسایی مسایل در محل - شناسایی و تحریک و تجهیز شرکت‌کنندگان برای گروه‌های هدف بعدی	ماژول ۴	۳
۷- تشکیل گروه‌های متمرکز مشارکتی	- می‌توان موضوعات متعدد را در جلسات با همان شرکت‌کنندگان ادغام کرد - همچنین می‌توان به شناسایی و تحریک و تجهیز شرکت‌کنندگان منتخب برای مصاحبه‌های کلیدی اضافی اقدام نمود	ماژول ۵	۴
۸- انجام مصاحبه‌های عمیق	- مصاحبه با حداقل یک زن و یک مرد معدنچی، صاحب امتیاز و تاجر	ماژول ۳	۲
۹- بررسی نمونه‌ها	- نظرسنجی از معدنچیان: اطمینان از تعداد مساوی مردان و زنان معدنچی منتخب - بررسی خانگی: بررسی نمونه‌های تصادفی خانواده‌ها	ماژول ۶	۵
تفسیر، راستی‌آزمایی و نگارش			
۱۰- نگارش مقدماتی	- تجزیه و تحلیل جامع و تفسیر - آغاز به کار نگارش اولیه شامل یافته‌های کلیدی، نتیجه‌گیری، انتقادات و کمبودها و شکاف‌های اطلاعاتی	ماژول ۷	۱۰
۱۱- گزارش‌دهی	- گزارش‌دهی به سهام‌داران و ذی‌نفعان، تمرکز بر پرکردن شکاف‌های اطلاعاتی، اعتبارسنجی/ اصلاح یافته‌ها و شناسایی انتقادات مهم - به‌کارگیری یافته‌ها در گزارش نهایی	ماژول ۸ ماژول ۱۰	۶
۱۲- پاسخگویی به شکاف‌های ظرفیت	- نیازسنجی آموزشی را می‌توان به فعالیت‌های میدانی افزود - اجرای کارگاه‌های آموزشی در پاسخ به نیازهای کاربردی و یا استراتژیک جنسیتی شناسایی شده در فرآیند ارزیابی	ماژول ۱۰	۵
۱۳- گام‌های بعدی- استفاده از ارزیابی	- مطمئن شوید که تمام شرکت‌کنندگان و تمام ذی‌نفعان و سهام‌داران کلیدی دیگر گزارش نهایی را به‌منظور انتقاد سازنده و اجرایی دریافت کنند - پیگیری از تصمیم‌گیرندگان کلیدی برای حمایت و پشتیبانی از اقدامات پاسخگویی جنسیتی	ماژول ۱۰	۳

* اختیاری

۳- ابزارهای جنسیت و ASM:

و درک بهتر دارایی‌های مختلف زنان و مردان و آزادی‌ها و ظرفیت‌های مشترک و متفاوت مورد استفاده‌ی آنها، می‌توانیم درک بهتری داشته باشیم از راهکارهایی که ASM می‌تواند برای کاهش یا تشدید فقر برای زنان و مردان و دختران و پسران فراهم آورد. این دانش، نقطه‌ی آغازین و حیاتی را در تعیین چگونگی و نحوه‌ی تبدیل ASM به کاتالیزوری برای کاهش عادلانه‌ی فقر و ایجاد ثروت از طریق سیاست و مداخله‌ی پاسخگویانه‌ی جنسیتی فراهم می‌کند.

استفاده از ابزار خصوصا اگر ساختاریافته بوده، از روش‌های مشارکتی استفاده کرده باشد، به خودی خود نشان‌دهنده‌ی فرصتی برای کمک به جبران نابرابری‌های جنسیتی است. این ابزار چه به‌صورت مستقل مورد استفاده قرار گیرد و یا این‌که به‌عنوان بخشی از یک ارزیابی اجتماعی-

ابزارهای جنسیت و ASM موجود، روش‌های گام به گام جست‌وجوی پاسخ به سوالات مهم مطرح شده در جدول ۳ را فراهم می‌آورند. با شناخت

اقتصادی بزرگ‌تر باشد، برای کاربردهای زیر طراحی شده است:

- شناسایی نیازهای جنسیتی کاربردی و راهبردی زنان و مردان مستقیماً از طریق تجزیه و تحلیل نهادهای کلیدی، سیاست‌ها و برنامه‌ها، اطلاعات پایه در مناطق معدنی، تقسیم جنسیتی کار و دسترسی، کنترل و مالکیت منابع و مزایا تحت تاثیر و درگیر معدنکاری می‌شود.

- افزایش نقش زنان به اندازه‌ی مردان در تاثیرگذاری بر سیاست‌ها و برنامه‌هایی که از طریق طراحی متفکرانه‌ی فرآیندهای تعاملی، تقویت ارتباط بین زنان و مردان معدنچی و مقامات محلی و ملی و ظرفیت‌سازی از طریق پژوهش‌های کاربردی بر آن‌ها تاثیر می‌گذارد.

- تلاش به جهت قدردانی توسط مقامات معدنی مرتبط با جنسیت و سایر سازمان‌های مرتبط با حوزه‌ی مواد معدنی در راستای افزایش تعهد، حمایت از مشارکت آگاهانه و ایجاد ارتباطات ضروری بین این مقامات و سازمان‌ها.

- شناسایی انتقادات کلیدی و موارد اجرایی و کاربردی حیاتی برای انواع ذی‌نفعان در حمایت از فرصت‌های فزاینده برای مردان و زنان جهت پیشبرد توسعه‌ی اجتماعی و اقتصادی خودشان.

رویکرد ابزار، موید این است که توسعه قابل تحمل نخواهد بود مگر این‌که هم زنان و هم مردان حضور فعال داشته باشند و آنقدر توانمند شده باشند که آینده‌ی خودشان را در دست بگیرند.

◀ ماژول ۱: پیش از آغاز

◀ تعریف:

این ماژول توصیف‌کننده‌ی نکات مهمی برای فکر کردن، پیش از طراحی و اجرای ارزیابی سریع جنسیت و ASM است که شامل موارد زیر است:

- چه کسی شرکت می‌کند: معمولاً منابع (زمان، پول، مردم) برای مصاحبه، بررسی و یا تعامل با هر فردی در جامعه، معدن یا منطقه‌ی مدنظر در دسترس نیستند. در نتیجه محققان جمع کوچک‌تر و زیرمجموعه‌ی قابل کنترل‌تری از مردم را به‌عنوان جامعه‌ی نمونه انتخاب می‌کنند. نحوه‌ی انتخاب و تجهیز و حمایت شرکت‌کنندگان و این‌که آن‌ها چه کسانی هستند در حصول اطمینان از فراگیری و معرف بودن و پاسخ‌دهی جنسیتی اطلاعات جمع‌آوری شده بسیار مهم است.

- قابل اعتماد بودن یافته‌ها: ممکن است یک مصاحبه‌شونده‌ی کلیدی بسیار فصیح باشد اما عقاید شخصی خودش را ابراز کند. در عین حال که بیانات او داده‌های بسیار مهمی هستند، باید دقت و صحت اطلاعات ارائه شده در نظر گرفته شوند. گاهی اوقات افرادی که تمایل بسیار زیادی برای صحبت یا محققان دارند، ممکن است در راستای برنامه‌ها و یا منافع خودشان صحبت کنند. تعصبات شخصی محققان هم می‌تواند میزان اطمینان داده‌ها و اطلاعات جمع‌آوری شده را تحت تاثیر قرار دهد. شما چه زمانی آنقدر اطلاعات کاملی جمع‌آوری می‌کنید که اعتماد به نفس به دست آورید تا اعلام کنید یافته‌های شما قابل اعتماد و تعمیم‌پذیر است؟

- مسئولیت‌های اخلاقی: تعدادی دستورالعمل اخلاقی مربوط به مراحل مختلف پروژه (طراحی، پیاده‌سازی، تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها، تفسیر نتایج).

◀ هدف:

هدف از این ماژول کمک موثر به کاربرانی است که ارزیابی جنسیت و ASM خود را با تفکر و درک این‌که چه کسانی به عنوان شرکت‌کننده در تحقیق شناسایی و چگونه انتخاب می‌شوند، چه مفاهیم قابل اعتمادی را می‌توان از داده‌ها استخراج کرد و چه مسائلی اخلاقی ممکن است در حین انجام ارزیابی به وجود بیایند، طراحی و برنامه‌ریزی می‌کنند.

◀ چه زمانی باید از این ماژول استفاده کرد:

این ماژول باید در آغاز هر پروژه و یا برنامه ارزیابی میدانی مسائلی ASM استفاده شود. از آنجاکه اصول اساسی این ماژول باید توسط افرادی که در جمع‌آوری و یا تجزیه و تحلیل داده‌ها همکاری دارند به درستی درک شود، آن را باید در هنگام پیوستن دستیاران جدید پژوهش به کار گرفت و حتی ممکن است با پیشرفت کار به بازبینی احتیاج داشته باشد.

◀ چگونه از این ماژول استفاده کنیم:

این ماژول، با یکپارچه‌سازی این ابزار به یک مطالعه‌ی پایه‌ی دقیق‌تر، راهنمای عملی برای افراد درگیر در طراحی ارزیابی جنسیت و ASM فراهم می‌آورد.

◀ چگونگی شناسایی شرکت‌کنندگان: نمونه

دقیق‌ترین راه برای درک یک گروه یا بخشی از جمعیت (مانند زنان و مردان معدنچی، تاجران مواد معدنی یا کشاورزان) مصاحبه و بررسی هر فرد عضو آن گروه خاص است. البته عملی کردن این کار بسیار گران و زمانبر است. با انتخاب یک نمونه‌ی مناسب از جمعیت، می‌توانیم تقریباً مطمئن شویم که یافته‌های حاصل از ارزیابی را می‌توانیم به گروه‌های گسترده‌تر تعمیم دهیم.

◀ نمونه‌گیری:

نمونه‌گیری شامل شناسایی بخشی از جامعه‌ی مورد مطالعه (به‌عنوان مثال یک جامعه یا منطقه‌ی معدنی) است که می‌توانیم داده‌هایی را از برداشت کرده، برای ارایه‌ی دیدی در مورد کل جمعیت یا بخش خاصی از جمعیت (به‌عنوان مثال زنان یا مردان معدنچی) پردازش کنیم. راه‌های بسیاری برای نمونه‌ی قراردادن یک جمعیت وجود دارد اما یکی از روش‌های ساده به شرح زیر است:

مرحله اول:

این مراحل را با تیم تحقیقاتی مورد ارزیابی قرار دهید و درخصوص طراحی و پیاده‌سازی این ارزیابی بحث و بررسی کنید: چگونه و با چه کسی شروع خواهید کرد؟

گروه‌های مردمی که باید نمونه‌گیری شوند لیست کنید.

یکی از راهکارهای مناسب برای نمونه‌گیری طی ارزیابی جنسیت و ASM نزدیک شدن به مردم براساس به تناسب اطلاعات موردنیاز شماست. به این کار نمونه‌گیری هدفمند گفته می‌شود و معمولاً برای

شناسایی افراد برای مصاحبه و همچنین گروه‌های هدف استفاده می‌گردد. اگر می‌خواهید نظرسنجی نمونه را انجام دهید، به یک نمونه‌ی آماری تصادفی متشکل از تعداد قابل توجهی از افراد نیاز دارید تا مطمئن شوید که می‌توانید نتایج حاصله را تعمیم دهید.

مرحله دوم:

بنابر دلایل مربوط به دسترسی به جامعه، معمولاً بهتر است که این کار را با بزرگان رسمی محلی و یا مسئول توسعه‌ی جامعه شروع کنیم. هنگامی که اهداف ارزیابی خود را توضیح دادید، از فرد مورد نظر بخواهید که زنان و مردان یا کارشناسان محلی که می‌توانند اطلاعات مفیدی به شما ارائه کنند، معرفی نمایند.

این افراد ممکن است برای مصاحبه و گروه تمرکز^۸ کلیدی محسوب شوند و باید حداقل شامل موارد زیر باشند:

- مردان و زنان معدنچی؛ از جمله کسانی که در حفاری، خردایش، آسیاب و فعالیت‌های بازیافت مواد معدنی (مثلاً لاوک‌شویی)، حمل‌کنندگان مواد معدنی، مسئولین معدن و سایرین.

- بزرگان رسمی و غیررسمی

- روسای معدن یا اتحادیه‌ها تجارت مواد معدنی (و در برخی موارد، دیگر گروه‌های امرار معاش، انجمن‌های زنان و سمن‌ها^۹)

- مقامات دولتی و مسئولان کلیدی فنی (به عنوان مثال مسئولان محیط‌زیست و یا رفاه اجتماعی)

اگر شما بر تمام زنجیره‌ی تولید و تجارت مواد معدنی تمرکز کنید، لازم است تا بر خریداران و فروشندگان و همچنین افراد موثر در ایجاد ارزش افزوده مواد معدنی (به عنوان مثال سازندگان طلا و جواهر) و فعالان سایر فعالیت‌های مکمل نیز متمرکز شوید. به خاطر داشته باشید که آگاهان کلیدی اغلب به دوستان، اعضای خانواده و همکاران خود توصیه‌هایی می‌کنند. بنابراین می‌تواند برای شناسایی نقاط شروع مستقل اضافی مفید باشد. ممکن است شما در حال حاضر چند مخاطب در جامعه (یا جوامع) درگیر داشته باشید اما اگر ندارید، بازدید میدانی از سایت ASM می‌تواند نقطه شروع مستقل خوبی باشد.

▲ آرایه خدمات مراقبت از کودکان در گروه‌های متمرکز می‌تواند به حضور زنان در نمونه‌گیری کمک کند

مرحله سوم:

با این افراد وارد بحث و گفت‌وگو شوید تا جمع‌آوری و ارزیابی داده‌ها را آغاز کنید. از آن‌ها بخواهید تا به افراد دیگری که فکر می‌کنند می‌توانند اطلاعات مفیدی در اختیارتان قرار دهند توصیه نمایند تا حضور پیدا کنند. به این کار نمونه‌گیری گلوله برفی می‌گویند که به فرآیند شروع ایجاد روابط در جامعه کمک می‌کند.

مرحله چهارم:

از مخاطبان کلیدی بخواهید تا گروه‌های اجتماعی، افراد، شبکه‌ها و وابستگی‌های جامعه که باید در کار لحاظ شوند را شناسایی کنند.

◀ ملاحظات عملی:

- ممکن است افراد ترجیح دهند که گروه‌ها و افرادی را توصیه کنند که با آن‌ها روابط شخصی (مثلاً اعضای خانواده) یا وابستگی‌های سیاسی دارند. درحالی‌که منطقی است که مصاحبه‌شوندگان افرادی را که می‌شناسند معرفی کنند. همچنین ممکن است افراد یا گروه‌هایی را معرفی کنند که برایشان منافع (مالی، وضعیت اجتماعی) داشته باشند. این تعصب ممکن است روی هدایت پژوهش و از قلم افتادن مسایل کلیدی تاثیرگذار باشد.

- اگر ارزیابی در زمان کوتاه انجام شده باشد، شناسایی نقاط شروع مستقل در نمونه‌گیری گلوله برفی می‌تواند موید این باشد که شما نیاز به تحقیق میدانی (در معدن، مغازه‌های محلی و...) دارید.

- ممکن است افراد آسیب‌پذیر، فقیرترین فقرا، از طریق نمونه‌گیری هدفمند کشف نشوند چراکه معمولاً کمتر در دسترس بوده، عملاً در جامعه نامریی هستند و در نقطه‌ی شروع قابل شناسایی نیستند. در نتیجه شما برای اطمینان از شمول این لایه از جامعه به نقطه‌های ورودی مختلف نیاز خواهید داشت.

- باید فراگیر و معرف بودن اطلاعات مصاحبه‌شوندگان کلیدی مدنظر قرار داده شود که اگر مصاحبه‌کننده تازه کار باشد، تشخیص آن اغلب کار مشکلی خواهد بود. جوامع، ناهمگن هستند و دیدگاه‌های یک معدنچی جوان (به عنوان مثال) نمی‌تواند بازتاب نظرات تمام معدنچیان جوان باشد.

- معمولاً بانوان به عنوان معدنچی یا نماینده گروه‌های دیگر شناخته نمی‌شوند. حتی ممکن است که اگر در حوزه‌ی حفاری یا برداشت ماده معدنی کار نکنند، خودشان هم خودشان را به عنوان معدنچی معرفی نکنند. ممکن است زنان و مردان، فعالیت‌های زنان را به عنوان بخشی از وظایف عادی آن‌ها در امرار معاش خانواده و یا مکمل کار همسرانشان (به عنوان مثال، انجام فرآوری دستی مواد معدنی در خانه درحالی‌که مراقب بچه‌ها هستند) ببینند.

◀ چگونه سطح اطمینان یافته‌ها را بالا ببریم:

تعریف یک ارزیابی سریع عبارتست از انجام کار در یک بازه‌ی زمانی کوتاه اما باید برای اطمینان از دقت یافته‌ها کارهایی انجام داد:

مرحله اول: لیستی تهیه کنید از این‌که تعصبات مختلف جاری در

۸- یک متد جمع‌آوری داده‌های کیفی از اعتقادات و باورهای مشتریان از طریق تعامل گروهی است و بحث معمولاً بر روی یک موضوع خاص یا یک محصول متمرکز می‌شود، به این منظور یک گروه از پاسخ‌دهندگان گرد هم می‌آیند (مترجم).

۹- سازمان‌های مردم‌نهاد

جامعه وقتی که با آن‌ها برخورد می‌کنید، چطور از شما استقبال می‌کنند؟ انتظار می‌رود بحث در مورد عوامل دیگر بر روی صحت داده‌های اثر بگذارد. شما چگونه با آن‌ها برخورد می‌کنید؟ اجتناب از تعصبات:

باید برای جلوگیری از تعصبات خاص، به منظور درک بهتر معیشت زنان و مردان در فقر روستایی تلاش شود:

- تعصبات مکانی: فرض می‌کنیم که جامعه‌ی مورد ارزیابی با توجه به معیارهای خاص (عموما سهولت سفر) انتخاب شوند. اگر سایت‌های معدنی که در نزدیکی شهرها (خصوصا شهرهای بزرگ) واقع شده باشند، انتخاب شوند، باید تلاش کنیم که به جوامع با دسترسی کمتر و حاشیه نشین‌ها دسترسی پیدا کنیم. حتی در روستاها هم ممکن است افراد خیلی فقیر را در گذرگاه‌های اصلی و مکان‌های عمومی و جاهایی که مردم همدیگر را ملاقات می‌کنند، نبینیم. به این موضوع «فقر پنهان» می‌گویند که باید کشف شود.

- تعصبات پروژه: از انتخاب مصاحبه‌شوندگان از مکان‌هایی که مشخص شده کاری در آن‌ها در حال انجام شدن است، پولی در آن‌ها در حال خرج شدن است، کارکنان در آن‌ها مستقر هستند و پروژه‌ای در دست اجراست، خودداری نمایید.

- تعصبات شخصی:

۱- تعصبات بزرگان روستایی: مطمئن شوید که بزرگان و منتخبان روستایی (افرادی که کمتر فقیر هستند و قدرت و نفوذ بیشتری در جامعه دارند، از جمله رهبران روستا، سردمداران، معامله‌گران، پیشوایان مذهبی، معلمان و متخصصین) منبع اصلی اطلاعاتی شما نیستند. اگرچه ممکن است شیواترین و در دسترس‌ترین‌ها باشند.

۲- تعصبات مردانه و زنانه (جنسیتی): با وجود این که اغلب مردان فکر می‌کنند که مجاز به اظهار نظر در زمینه مسایل مربوط به زنان (و بالعکس) هستند، به یاد داشته باشید که بخش بزرگی از جمعیت زنان در میان فقیرترین‌ها بوده، کم‌رنگ هستند و به حساب نمی‌آیند! ممکن است در برابر یادگیری مقاومت کنند یا برایشان سخت باشد. ممکن است موافق حضور در جلسه و یا کارگاه آموزشی، مجامع عمومی، خصوصا در گروه‌های متشکل از زنان و مردان، نباشد.

۳- تعصبات کاربر و پذیرنده: کسانی هستند که پذیرش خوبی از نوآوری‌ها داشته باشند و از آن‌ها استفاده کنند و احتمال دارد که بعضی از آن‌ها دوست داشته باشند توجه بیشتری را معطوف خود کنند. سعی کنید به افرادی دسترسی پیدا نمایید که برای پیوستن به این موضوع ضعیف هستند. فراتر از افراد فعال، به دنبال کسانی باشید که دورتر هستند و حذف شده‌اند از جمله افراد مسن و غیرفعال.

- تعصبات فصل خشک: معیشت فقرا در مناطق خشک آب و هوایی تا حد زیادی به فصل بستگی دارد. سخت‌ترین زمان برای آن‌ها، فصل مرطوب است که امکان تامین مواد غذایی برای مدتی کوتاه را دارند،

۱۰- مترجم: این موضوع در جوامع سنتی، بسته و عقب‌مانده صادق است و در جوامعی که از لحاظ فرهنگی پیشرفت داشته‌اند کم‌رنگ شده است.

قیمت‌ها بالا هستند و باید سخت کار کنند. این فصل معمولا برای زنان، کودکان و گروه‌های آسیب‌پذیر سخت‌تر است.

- تعصبات دیپلماسی و تدبیر: ممکن است مردم مایل به بحث در مورد درآمد و یا فقرشان نداشته باشند و یا ممکن است برخی از مردم روی غریبه‌هایی که به محل زندگیشان رفته‌اند و با گروه‌های خاصی مانند زنان، معلولان و یا افراد مسن صحبت می‌کنند، حساس شوند. به این واقعیت که ممکن است یک پروژه‌ی تحقیقاتی به چشم جامعه، تهاجم به نظر برسد، احترام بگذارید.

- تعصبات حرفه‌ای: صرف‌نظر از این که در علوم اجتماعی، بهداشت، مهندسی و یا زمین‌شناسی فعالیت می‌کنیم، زمینه‌ی حرفه‌ای ما بی‌ارزش نیست و می‌تواند درک ارتباط با محرومیت را برابری سخت کند. تا حد امکان، آموزش، ارزش‌ها و منافع را در کنار کاری که انجام می‌دهید حفظ کنید. در نظر داشته باشید که انواع خاصی از داده‌ها متفاوت از سایر داده‌ها هستند. تلاش برای کسب اطلاعات از تعدادی از زنان و مردان معدنچی یا تاریخچه‌ی فعالیت‌های معدنی در یک منطقه می‌تواند از طریق جمع‌آوری اطلاعات مربوطه از منابع مختلف تایید شود. سایر اطلاعات (برای مثال اطلاعات به دست آمده از مصاحبه‌های عمیق) تنها به دلیل حرف‌هایی که درباره‌ی زندگی، تجربیات، تصورات و مشاهدات شخص مصاحبه‌شونده دارای اهمیت است.

مرحله سوم: ادامه جمع‌آوری اطلاعات در مورد یک مساله یا موضوع تا شرکت‌کنندگان متعدد اطلاعات یکسانی تولید کنند. به این کار «اشباع داده» گفته می‌شود. در اصل هرچه با افراد بیشتری مصاحبه شود (یک به یک یا در گروه‌های تمرکز) اطلاعات به دست آمده قابل اعتمادتر خواهند بود. در واقع مصاحبه با عناوین مختلف، برای یافتن این که نیاز دارید چه بدانید، امری ضروری است. در حالت ارزیابی سریع، با کمترین تعداد مصاحبه‌شوندگان کلیدی را برای به دست آوردن اطلاعات عمومی وارد گفت‌وگو شوید و پس از آن بر روی مطالعه‌ی چند مورد فشرده تمرکز کنید تا به اهداف مطالعه برسید.

مرحله دوم: همان‌طور که در حال جمع‌آوری اطلاعات از طریق مباحثه، مصاحبه، گروه‌های تمرکز و بازدیدهای میدانی هستید، توجه داشته باشید که این داده‌ها و اطلاعات از منابع گوناگونی آمده‌اند و تفاوت و حتی مغایرت دارند که مستلزم انجام بررسی متقابل و یا اعتبارسنجی با ظرافت تمام است زیرا ممکن است نشانه‌هایی از بی‌اعتمادی تلقی گردد.

◀ ملاحظات عملی:

- در برخی موارد ممکن است افرادی که تمایل و اشتیاق بیشتری برای صحبت کردن با محققان دارند، برنامه یا منافع جایگزین داشته باشند.

- تعمیم‌پذیری یافته‌ها در یک قاب جمعیتی یا زمانی تا حد زیادی به حجم نمونه‌ی استفاده شده و چگونگی شناسایی مصاحبه‌شوندگان بستگی دارد (به‌عنوان مثال این که آن‌ها نماینده کل یا مناسب هستند یا خیر).

- ممکن است ASM مهاجرتی، فصلی و متنوع باشد (به‌طور مثال از نظر زمینه‌های فرهنگی و باورها). ممکن است جمعیت به سرعت و در

بازه‌ی زمانی کوتاهی تغییر کند.

امن نگهداری شوند. همچنین لیست مرجع کدگذاری نیز باید به صورت محرمانه محافظت شود.

مرحله سوم: به وضوح از شرکت‌کنندگان بپرسید که آیا آزادانه شرکت می‌کنند یا خیر. صریحا از آن‌ها بخواهید با رضایت حضور داشته باشند. اگرچه رضایت کتبی ایده‌آل است، اما رضایت شفاهی، خصوصا برای کسانی که سواد ندارند، هم می‌تواند کافی باشد. به شرکت‌کنندگان یادآوری کنید که در مصاحبه‌های مختلف یا گروه‌های تمرکز حضور خواهند داشت و این امکان برای آن‌ها وجود دارد که در هر زمان و هر مرحله انصراف دهند. می‌توانید از آن‌ها بخواهید که میزان رضایت خود را بازگو کنند.

◀ ملاحظات عملی:

- علایم و نشانه‌های مشهود ناراحتی و بیماری را خصوصا در بحث در مورد مسایل شخصی و حساس دیده‌بانی کنید. ممکن است تغییر موضوع یا مصاحبه‌های نزدیک‌تر، عاقلانه باشد.

- اگر کسی قدم در راه مصاحبه می‌گذارد (مثلا یک مرد خانواده‌دار که با یک پرسشگر خانم وارد مصاحبه عمیق می‌شود)، ممکن است یک ایده‌ی خوب برای تغییر موضوع پیشنهاد بدهد، خصوصا اگر موضوع مورد بحث شخصی و یا حساس باشد.

- ممکن است برخی از زنان یا مردان علی‌رغم میل باطنی مجبور به شرکت در مصاحبه‌ها شوند. از این دسته فشارها دوری کنید و آگاه باشید که منجر به حصول نتایج متعصبانه می‌شود.

- بایسد در هرگونه گزارش یا ارایه یافته‌ها مراقب باشید که امکان شناسایی افراد از روی نام و یا عکس بدون رضایت آن‌ها وجود نداشته باشد. در صورتی که رضایت اولیه با آگاهی کامل ارایه نشده و یا حتی رضایت ارایه شده اما فرد یا افراد در معرض خطر قرار گیرند (مثلا در موارد ASM غیرقانونی یا تجارت غیر قانونی مواد معدنی) باید جانب احتیاط را رعایت کنید.

- مراقب تعصبات (گفته شده در قبل) و این که چگونه تعصبات ممکن است رفتارها را طی ارزیابی تحت تاثیر قرار دهند، باشید. دیدگاه‌های شخصی خود را از روستاییان فقیر، مردان یا زنان و یا افراد برجسته‌ای که می‌توانند ارتباط شما را با مردم طی ارزیابی تحت تاثیر قرار دهند، باشید.

- ممکن است ASM غیرقانونی باشد. این مساله می‌تواند مسبب دشواری‌هایی در تشخیص و شناسایی نمایندگان گروه‌ها (خصوصا اگر دسترسی به هم‌تایان محلی آن‌ها محدود شده باشد یا در حرفه‌ای غیر مرتبط مشغول باشند) شود. همچنین ممکن است به دست آوردن اطلاعات دقیق با توجه به بی‌اعتمادی به محققان، بی‌اعتقادی به محرمانه بودن، ترس از سرقت، نیاز به پرداخت مالیات و علاقه به حفظ جنبه‌های خاصی از رازهای ASM دشوارتر باشد.

- ممکن است برخی از جوامع و یا اعضای جامعه از «خستگی پژوهش» رنج ببرند. امکان دارد که از شرکت در پژوهش یا ارزیابی که توسط افرادی انجام می‌شود که به نظر می‌رسد هیچ کاری انجام نمی‌دهند، خسته شوند. حتی ممکن است فکر کنند سوالاتی که مطرح می‌شود بی‌ربط هستند.

- گاهی اوقات ممکن است افراد در پاسخ به سوالات بگویند: نمی‌دانم. اما به هر حال باید یک پاسخ بدهند.

- ممکن است پرداختن به برخی موضوعات (مانند خشونت خانگی، اعتیاد به مواد مخدر، قدرت در خانواده، سیاست‌های محلی) حساس باشد. ممکن است برخی مردان و زنان با پرداختن به این مسایل و بحث کردن در مورد آن‌ها در معرض خطر آنگ و اتهام قرار گیرند یا چنین احساسی به آن‌ها دست بدهد. اگر و زمانی که چنین شرایطی به وجود می‌آید، ضمانت محرمانه بودن اطلاعات بسیار مهم است. در رسیدگی به این موضوعات دقت کنید.

زمان، فضا، بودجه و سایر منابع باعث مستمر بودن این تحقیقات می‌شود. بازدیدهای مکرر از جوامع ASM مشابه لازم خواهد بود اما مراقب خستگی تحقیقات در بین اعضای جامعه باشید چراکه منجر به خراب شدن اطلاعات و کاهش میزان اطمینان آن‌ها خواهد شد. بازدیدهای متعدد و بیش از حد بسیار بدتر از بازدیدهای کمتر از نیاز است.

◀ چگونه مسئولیت‌های اخلاقی را انجام دهیم؟

مسایل، مفاهیم و عواقب مهم اخلاقی وجود دارد که می‌تواند در طول ارزیابی جنسیت و ASM بروز کند. تعدادی دستورالعمل‌های اخلاقی برای مراحل مختلف پروژه (طراحی، پیاده‌سازی، تجزیه و تحلیل داده‌ها و تفسیر نتایج) وجود دارد که ابتدایی‌ترین ملزومات آن به شرح زیر توضیح داده می‌شوند:

مرحله اول: با تیم تحقیق و تفحص یک بیانیه‌ی رضایت و محرمانه ماندن اطلاعات تنظیم کنید و پیش از هرگونه جمع‌آوری اطلاعات در ابتدای مصاحبه به مصاحبه‌شوندگان ارایه نمایید. اقدامات لازم برای حصول اطمینان از محرمانه ماندن محتوای مصاحبه را شناسایی نمایید.

مرحله دوم: قبل از هرگونه جمع‌آوری اطلاعات، اهداف ارزیابی را معرفی کنید و مطمئن شوید که شرکت‌کنندگان به این درک رسیده باشند که هر گونه اطلاعاتی که ارایه کنند، به‌طور محرمانه نگهداری می‌شود. اگر از ضبط صدا استفاده می‌کنید، باید کدگذاری شوند و در یک مکان

▲ یک زن معدنچی در معدن سنگ تزئینی که در زمان استراحت از کودکش مراقبت می‌کند

◀ مازول ۲: جمع‌آوری اطلاعات کلی

◀ تعریف:

بررسی کنید و در خصوص جمع‌آوری داده‌ها و نوشتن گزارش بحث کنید. در خصوص یک سیستم مرجع و زمان و نحوه استفاده از آن تصمیم‌گیری کنید. اطمینان حاصل نمایید که همه اعضای تیم گزارش گزارش به‌طور کامل اهمیت مرجع دادن و عدم کپی کردن متن از سایر اسناد به اسناد دیگر را درک کرده‌اند.

اطلاعات زمینه و یا داده‌های ثانویه، اطلاعات و یا داده‌هایی هستند که پیش از فعالیت میدانی وجود دارند. ممکن است چنین اطلاعاتی در قالب گزارش، نقشه و پایگاه داده‌های آماری (مثلاً داده‌های سرشماری) منتشر شده باشند و یا منتشر نشده باشند و می‌توانند نگرش دقیق‌تری از یک جامعه، کشور و یک موضوع خاص فراهم نمایند. منابع این اطلاعات می‌توانند شامل موارد زیر باشند:

- دفاتر آمار ملی، سایر سازمان‌های دولتی، اعطاکندگان و یا سایر سازمان‌های غیردولتی
- گزارش‌های عمیق پژوهش‌های انجام شده در منطقه موردنظر (پایان‌نامه دانشگاهی، گزارش‌های جوامع توسعه اقتصادی منطقه)
- ارزیابی فقر و برنامه‌های توسعه ملی یا منطقه‌ای
- ارگان‌های معدنی (قانون معدن، داده‌های تولید، نقشه‌ی مجوزها)
- بانک‌های مرکزی و عوامل خرید کالا (برای آمار تولید، واردات و صادرات)

- مقامات منطقه‌ای (منطقه، بخش، استان)
- مقامات محلی، درمانگاه‌ها و مدارس
- سازمان‌های مبتنی بر جامعه و سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در زمینه منافع جامعه

◀ هدف:

هدف این مازول این است که به کاربران در درک موارد زیر کمک کند:
- انواع اطلاعات زمینه‌ای و جایی که باید دنبال این اطلاعات بگردند.
- چگونه باید اطلاعات زمینه را ذکر و تفسیر کند و چگونه در ارزیابی جنسیت و ASM از آن‌ها استفاده کنند.

◀ چه زمانی باید از این مازول استفاده کرد:

از این مازول باید در آغاز مرحله جمع‌آوری داده‌ها و برای ایجاد درک درستی از زمینه‌های محلی و ملی استفاده کرد. همچنین می‌توان در جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌های ثانویه حین عملیات میدانی و یا پس از آن برای پر کردن شکاف‌های موجود و یا تایید و رد داده‌های اولیه استفاده کرد. مرور متون عمیق در طول ارزیابی اولیه حساس‌ترین کار است اما حتی اگر هدف از این ارزیابی، طراحی برنامه و یا نظارت بر فعالیت باشد، باز هم این مازول برای دریافت اطلاعات به روز داده‌های ثانویه مفید واقع خواهد شد.

◀ از این مازول چگونه استفاده کنیم:

این مازول ارایه‌کننده‌ی راهنمایی‌های عملی برای افراد شاغل در حوزه جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات پس از زمینه‌ای برای ارزیابی جنسیت و ASM است.

مراحل:

مرحله اول: نکات مرجع کردن اطلاعات زمینه را با تیم تحقیق

نکاتی درباره‌ی مرجع کردن اطلاعات پس زمینه:

- استانداردهای مرجع وجود داشته باشد. در مورد یک سیستم مرجع برای استفاده در گزارش‌های منتشر شده و منتشر نشده، کتاب، سایت و ارتباطات شخصی و این‌که چه زمانی و چگونه از آن استفاده کنید، تصمیم بگیرید. این کار را قبل از شروع پژوهش به انجام برسانید چراکه باعث صرفه‌جویی در زمان در موقع نهایی کردن گزارش خواهد شد.

- کپی کردن مطلب از یک وب‌سایت، کتاب، روزنامه، مجله و یا هر منبع منتشر شده‌ی دیگری غیرقابل قبول است. یکی از مثال‌های بارز، کپی کردن مستقیم چیزی حتی در حد یک یا دو عبارت یا کلمه است. این کار سرقت ادبی محسوب می‌شود. اگر شما کلمه به کلمه از مطلبی استفاده کردید باید نقل قول کنید، رفرنس بدهید و اذعان کنید.

- دلیل دیگر استفاده از منابع، ارایه‌ی منابع اطلاعاتی مورد استفاده، برای خواننده است. هنگامی که شما یک واقعیت را مطرح می‌کنید (به خصوص داده‌ها و آمار)، باید بگویید که از کجا این اطلاعات را آورده‌اید. مگر این‌که دانش عمومی باشد که ارزیابی ذهنی است. ارایه منابع به خواننده اجازه می‌دهد تا اظهارات شما را بررسی کند و گزارش شما را معتبر و قابل اثبات می‌گرداند.

مرحله دوم: بررسی لیست کامل داده‌های جنسیتی و امرار معاش که می‌خواهید نسبت به جمع‌آوری آن‌ها و همچنین شناسایی داده‌های موجود درباره‌ی آن‌ها اقدام کنید.

مرحله سوم: یک جست‌وجوی اینترنتی درباره‌ی کشور و جامعه‌ی خود انجام دهید. بسیاری از سازمان‌های بین‌المللی، دولتی و غیر دولتی اطلاعات زمینه را در اینترنت منتشر کرده‌اند. شما نیز می‌توانید چنین اطلاعاتی بیابید و یا به مقالات مجلات یا کارهای آکادمیک (مثلاً پایان‌نامه‌ها) دست پیدا کنید.

منابع خوب اطلاعاتی مانند وب‌سایت‌های ملی و محلی دولتی، بانک جهانی، گزارش توسعه انسانی توسعه سازمان ملل متحد، سازمان بهداشت جهانی، سازمان ملل متحد و سایر وب‌سایت‌ها وجود دارند.

مرحله چهارم: سراغ یک کتابخانه بروید. بسیاری از سازمان‌های دولتی، مراکز اسناد و مدارک و یا کتابخانه‌ها حاوی اطلاعات بوده، کتابداران قادر

به راهنمایی صحیح محققان هستند. کتابخانه‌ی دانشگاه‌ها هم ممکن است گزارش‌های دقیقی در جوامع موردنظر داشته باشند که احتمالاً موضوع پایان‌نامه‌های دوره‌ی کارشناسی ارشد باشد.

مرحله پنجم: از سازمان‌های مرتبط با نقشه‌برداری بازدید کنید. نقشه‌های تولید شده در زمینه‌ی محیط‌زیست، معدن، جنگلداری و امور آب می‌توانند اطلاعات مفیدی در حوزه‌ی زیرساخت‌ها، فعالیت‌های معدنی، کاربری اراضی، منابع طبیعی، و موقعیت و مقیاس نقاط جمعیتی در اختیار شما بگذارند و به برنامه‌ریزی برای کار میدانی کمک کنند.

مرحله ششم: به عنوان بحث اولیه در سطح ملی و محلی با افرادی که منابع کلیدی اطلاعات هستند صحبت کنید. ممکن است پرسنل فنی دولت بتوانند در یافتن گزارش‌های منتشر شده و منتشر نشده به شما کمک کنند. از جمله‌ی این افراد نیروهای شاغل در حوزه‌ی محیط‌زیست، بهداشت، رفاه اجتماعی، برنامه‌ریزی و... هستند. مقامات محلی نیز ممکن است بتوانند به شما در درک آنچه که در منطقه انجام شده است (نظرسنجی، پژوهش کیفی یا سایر پروژه‌ها) بسیار مفید واقع شوند. ممکن است افراد کلیدی در وزارتخانه‌ها، سازمان‌های غیردولتی و دیگر سازمان‌ها نگرش مناسبی به منابع داده‌های ثانویه داشته باشند. داده‌هایی که شما در دسترسی به آنها از طریق روش‌های سنتی به مشکل برخورد کنید.

مرحله هفتم: نمای کلی را تعریف و پیش‌نویس گزارش ارزیابی اولیه‌ی خود را تهیه کنید. این به شما در تجزیه و تحلیل و درک داده‌های ثانویه و یافتن شکاف‌های موجود کمک خواهد کرد.

ملاحظات عملی:

- زمانی که از اینترنت برای تحقیق استفاده می‌کنید، در نظر داشته باشید که هر کسی می‌تواند این اطلاعات را ارسال کرده باشد و برخی از داده‌های غیرقابل اعتماد باعث انحراف ذهن می‌شوند. سعی کنید از سایت‌هایی استفاده کنید که قابل اعتماد باشند.

- اطمینان حاصل کنید که افراد شاغل در پروژه اهمیت اصالت کار را درک کرده‌اند. اگر بخش‌هایی از گزارش شما سرقت ادبی باشد اعتبار کل ارزیابی انجام شده زیر سوال خواهد رفت. به تلاش و مشارکت همکاران احترام بگذارید و مطمئن شوید که به درستی منابع را معرفی کرده‌اند.

- جمع‌آوری داده‌های ثانویه باید سیستماتیک باشد و مطمئن باشید که تمام پایگاه داده‌ها را پوشش داده‌اید. شما می‌توانید سیستم جمع‌آوری و تدوین داده‌های خود را طراحی کنید (در هماهنگی با سایر اعضای تیم) اما مراقب استفاده از اطلاعات بیش از حد و همچنین صرف بیش از حد زمان درباره این‌که قرار است چه چیزی مورد ارزیابی سریع قرار بگیرد، باشید.

◀ مازول ۳: مصاحبه‌های کلیدی

◀ تعریف:

مصاحبه با آگاهان کلیدی و یا کسانی که با دانش تخصصی می‌توانند

بینش قابل توجهی در مورد یک مساله یا موضوع خاص فراهم کنند. همچنین ممکن است مطرح کردن موضوعات حساس و یا بسیار پیچیده‌ی خاص با افراد و گروه‌های مخالف راحت‌تر باشد. این مازول فراهم‌کننده‌ی راهنمایی‌های عملی برای انجام یک مصاحبه‌ی مفید و سازنده با هدف به دست آوردن اطلاعات در دنیای واقعی بر روی جنبه‌هایی از نقش جنسیت و معیشت در ASM از طریق یک گفت‌وگوی حرفه‌ای، نظام‌مند و هدفمند است.

◀ هدف:

هدف این مازول ارایه‌ی راهنمایی‌های عملی در تکنیک‌های مصاحبه در جوامع ASM است تا:

- داده‌های کیفی مانند شرح زندگی و به‌طور کلی دنیای مصاحبه‌شوندگان فراهم شود.

- دانش تخصصی یا نگرش در مورد یک مساله یا موضوع خاص جمع‌آوری شود.

- در مورد مسایل حساس یا بسیار پیچیده‌ی خاص یک فرد مخالف با وضعیت یک گروه خاص بحث شود.

چه زمانی باید از این مازول استفاده کرد:

این مازول باید پس از جمع‌آوری اطلاعات زمینه و داده‌های مربوطه و در طول انجام این امور در بازبدهای میدانی مورد استفاده قرار گیرد.

◀ با چه کسانی مصاحبه کنیم:

در جوامع ASM یک زن یا مرد مسن، یک زن و یا مرد سرپرست خانواده و یا یک زن و یا مرد کارآفرین می‌تواند نگاهی اجمالی به معیشت داشته باشد که این اطلاعات به سختی از طریق پرسشنامه‌ی ارزیابی فراهم می‌شود. رویکردی که شما در مصاحبه اتخاذ می‌کنید، به فردی که با او صحبت می‌کنید بستگی خواهد داشت.

اهداف پژوهش و سوالات حیاتی خود را بازبینی کنید. چه کسی می‌تواند با پاسخ به این پرسش‌ها با ارایه درک واقعی از زندگی زنان و مردان در جوامع ASM به شما ارایه کند؟

روش‌های مختلف مصاحبه:

شیوه‌ها و موضوعات مختلفی برای مصاحبه وجود دارد و هر یک از آنها به رویکرد خاص خود نیاز دارد. ممکن است تعامل میان سوژه‌های مصاحبه به اظهارات خود به خودی و احساسی در مورد موضوع مورد بحث ایجاد شود.

◀ از این مازول چگونه استفاده کنیم:

مراحل:

مرحله اول: سوالات پژوهش خود را تنظیم و چهارچوب بندی کنید. سوالات پیشنهادی باید از پیش براساس داده‌ها و اطلاعات زمینه (نوع فعالیت‌ها و سازماندهی کار)، داده‌های استاندارد جمعیتی (سن، جنسیت، زبان، قومیت) و داده‌های اجتماعی و اقتصادی (شغل و درآمد) که با استفاده از مازول ۲ جمع‌آوری شده‌اند، آماده شده باشند.

در مورد روابط علت و معلولی (چه چیزی زنان را وادار به کار در

زمینه ASM کرده است؟) یا ایجاد روند عمومی (آیا زنان بیش از قبل در حوزه‌ی ASM فعالیت می‌کنند؟) سوال نکنید. سعی کنید بر روی معنا و تجربه (چگونه می‌توان از زنان به عنوان رهبران جامعه‌ی کار در ASM استفاده کرد؟) تمرکز کنید. می‌توانید بر روی درک علیت (زنان چگونه می‌توانند از بیماری‌های خودشان ناشی از کار در ASM آگاه شوند؟) تمرکز کنید. از پیش فرض‌ها (پرسش‌های مقدماتی از جمله این که «آیا زنان در حوزه‌ی ASM کار می‌کنند؟») اجتناب کنید.

مرحله دوم: نوع مصاحبه‌ی کاربردی خود را انتخاب کنید. گزینه‌ی پیش فرض در بیشتر موارد مصاحبه‌ی فردی و چهره به چهره است. اما در برخی موارد شکل خاصی از مصاحبه‌ی کیفی مناسب‌تر خواهد بود. به عنوان مثال ممکن است شما بخواهید دنبال رویکردی از داستان زندگی باشید و یا از مصاحبه‌های تلفنی برای رسیدن به افراد رده بالا یا افرادی که زمان کافی ندارند استفاده کنید.

مرحله سوم: نمونه و مخاطبان خود را انتخاب کنید و شرکت‌کنندگان را جذب نمایید. در مطالعات کمی، نمونه‌ای که از نظر آماری نشان‌دهنده‌ی جمعیت مورد مطالعه باشد از اهمیت زیادی برخوردار است. از آنجا که مصاحبه‌ها بخشی از پژوهش کیفی هستند، مصاحبه‌کننده‌ها اغلب از استراتژی‌های نمونه‌ی فرصت‌طلبانه و موقت استفاده می‌کنند. معیار بسیار مهم، تنوع است. شرکت‌کنندگان را طوری انتخاب کنید و به کار بگیرید که دربرگیرنده‌ی تنوعی از معرف بودن، مقام و موقعیت‌هایی باشند که بتوانند با تجربه‌های متفاوت نگاهی بر جنبه‌های مختلف معیشت داشته باشند. این نوع از نمونه‌ی هدف به عنوان نمونه‌ی هدفمند شناخته می‌شود.

تعداد شرکت‌کنندگان به عوامل عملی بسیار زیادی (از جمله زمانی که در اختیار دارید) بستگی دارد. به‌طور کلی سعی کنید بر چند وجه انتخاب شده و یا ابعادی که گروه را تعریف می‌کنند و تنوع، تمرکز کنید. در مطالعه‌ای که به‌طور مثال عمدتاً با هدف معیشت انجام می‌شود، شما نیاز دارید که با مقامات دولتی در سطح ملی و محلی، سازمان‌های غیردولتی، بزرگان روستا، زنان و مردان معدنچی، خریداران و ارائه‌دهندگان خدمات مصاحبه کنید.

ممکن است نمونه‌گیری و به‌کارگیری شرکت‌کنندگان در مراحل مختلف پروژه انجام شود. ممکن است شما به‌صورت «گلوله برفی» آشنايان خود را در جامعه پیدا کنید و از طریق یک مخاطب به مخاطب دیگر معرفی شوید. ممکن است در برخی مناطق به کدخدای روستا دسترسی پیدا کنید و از یک یا چند نفر به اصطلاح «خودی» برای به‌کارگیری شرکت‌کنندگان در پروژه کمک بگیرید.

مرحله چهارم: یک راهنما^{۱۱} برای مصاحبه تولید کنید. اگرچه انعطاف‌پذیری در مصاحبه‌های کیفی امری حیاتی است، اما شما به یک نقشه‌راه یا راهنما نیاز دارید که به تشریح موضوعات اصلی بپردازد. فرمت راهنمای مصاحبه با توجه به نیازها و ترجیحات شما متفاوت خواهد بود.

شش نوع از سوالات باید در بخش راهنمای شما وجود داشته باشند. این پرسش‌ها عبارتند از:

- سوالات زمینه / جمعیتی: این‌ها پرسش‌های توصیفی ساده در مورد ویژگی‌های فردی مانند سن، جنسیت، شغل و قومیت است.

- سوالات تجربه / رفتار: این‌ها بر روی اقدامات خاص و آشکار تمرکز دارند. مانند «هنگامی که وام‌دهنده حاضر باشد به شما وام بدهد، چه کار باید بکنید؟»

- سوالات نظر / ارزش: این دسته از سوال‌ها، مطرح می‌کنند که چه افرادی در مورد یک موضوع حضور داشته باشند (مثلاً وضعیت سلامت زنان) و این که چگونه این افکار به معیشت آن‌ها مربوط می‌شود. مانند این که «شما فکر می‌کنید بهترین راه برای مقابله با بهداشت ضعیف زنان در ASM چیست؟»

- سوالات احساسی: این سوالات بر تجربه‌های عاطفی شرکت‌کنندگان تمرکز می‌کنند. سوال خود را برای متمایز ساختن از رده‌ی قبلی به وضوح توضیح دهید. برای مثال به جای این که از یک خانم بپرسید «چه آزار و اذیت احساسی تا به حال داشته‌اید؟» بپرسید «چه احساساتی آزار و اذیت را در ذهن شما تداعی می‌کند؟»

- سوالات دانش: این سوالات برای سنجش اطلاعات واقعی شرکت‌کنندگان در مصاحبه مطرح می‌شوند. برای مثال «نظر شما درباره فرآوری مواد معدنی در جامعه‌ی شما چیست؟» و «چه زمانی روش‌های فرآوری مواد معدنی تغییر خواهند کرد؟».

- سوالات حسّی: این سوالات در مورد آنچه که شرکت‌کنندگان می‌بینند، می‌شنوند، لمس می‌کنند، می‌چشند و رایحه‌ی آن‌را تجربه می‌کنند مطرح می‌شوند. این پرسش‌ها به ویژه در مطالعه‌ی مداخلات خارجی که برای تغییر معیشت براساس ASM مهم هستند، مطرح می‌شوند.

ملاحظات عملی:

- در مصاحبه‌ها به‌جای بیشتر پرسیدن از گوش دادن فعالانه (توانایی مصاحبه‌گر در گوش دادن مشتاقانه و تعامل با مسایلی که مطرح می‌شود) برای به‌کارگیری بیشتر اطلاعات به‌دست آمده استفاده کنید.

- صرفاً به راهنمای مصاحبه‌ی خودتان اتکا نکنید. برای به‌دست آوردن درکی عمیق‌تر و واقعی‌تر از مسایل جنسیتی، ضروریست روش‌های کیفی را با مشاهدات میدانی همراه کرده است.

- مردم فقیر تمایل دارند که محتاطانه‌تر به پرسش‌ها پاسخ دهند و اغلب از منابع مواد غذایی و درآمد خودشان آگاهی دارند.

- غالباً ASM یک فعالیت فصلی است. «سبب معیشت» که اعضای مختلفی از جوامع در نظر دارند می‌تواند با توجه به فصل بسیار متفاوت باشد.

- مصاحبه‌های پیاده‌سازی و یا ترجمه شده را برای مصاحبه‌گرها ارسال کنید تا از دقت بالای معانی و تفاوت‌های ظریف انعکاس داده شده اطمینان حال نمایید.

انواع سوالات مصاحبه:

- سوالات را معرفی کنید: «آیا می‌توانید در مورد... به من توضیح بدهید؟»، «آیا مناسبتی را به یاد دارید که...؟»، «در زمان جنگ بین X و Y چه اتفاقی افتاد؟». ممکن است این سوالات قابل بحث خود به خود حین بررسی ابعاد اصلی پدیده باعث ابراز توصیفات غنی توسط مصاحبه‌شوندگان شوند.

- سوالات پیگیرانه: پاسخ‌ها از طریق یک نگرش کنجکاوانه، مداوم و مهم افزایش می‌یابد. این کار را می‌توان از طریق پرسش‌های مستقیم که گفته شد، انجام داد. همچنین با اشاره‌ی سر، موافقت با شکایات و یا مکث می‌توانید برای ادامه توضیحات به این موضوع واکنش نشان دهید.

- سوالات گمانه‌زنی: «آیا می‌توانید اطلاعات بیشتری درباره‌ی ... ارائه کنید؟»، «آیا می‌توانید جزئیات بیشتری از آنچه که اتفاق افتاده بدهید؟»، «آیا مثال‌های بیشتری سراغ دارید؟». سوالات گمانه‌زنی، محتویات آن‌ها را بدون بیان ابعاد کاوش می‌کند.

- سوالات مشخص: سوالات پیگیرانه یا عملیات‌نگرانه، مانند «شما چه فکر می‌کنید؟»، «شما دقیقاً چه زمانی دست به کار خواهید شد؟»، «عملاً چه واکنشی نشان می‌دهید؟».

- سوالات مستقیم: مستقیماً یک موضوع یا یک مساله را مطرح کنید. «آیا تا به حال برای ... مستقیماً پول دریافت کرده‌اید؟»، «وقتی به استخراج مواد معدنی فکر می‌کنید، به این موضوع هم فکر می‌کنید که این یک کار مردانه است؟».

- سوالات غیرمستقیم: سوالات فراقکنانه طرح کنید مانند «عقیده دارید که دیگران چگونه پول خودشان را مدیریت می‌کنند؟».

- سوالات ساختاری: نشان این دسته از سوالات این است که در خصوص موضوع مطرح شده این‌طور بیان کنید: «حالا من می‌خواهم به سراغ موضوع دیگری بروم».

- سکوت: به جای اجرای مصاحبه و طرح رگباری سوال مداوم از مصاحبه‌شونده، گاهی مکث کنید. این مکث‌ها به مصاحبه‌شونده

برای معاشرت و انعکاس مطالب فرصت بیشتری می‌دهد.

- سوالات تفسیری: ممکن است روش بیان، بخشی از پرسشنامه‌ی شما باشد. از جمله بیان «بنابراین منظور شما این است که...؟»، «آیا این درست است که شما...؟»، «آیا این به این معنی است که...؟».

▲ مصاحبه با معدنچیان

منبع:

Gender Dimensions of Artisanal and Small-Scale Mining, A Rapid Assessment Toolkit, Adriana Eftimie, Katherine Heller, John Strongman, Jennifer Hinton, Kuntala Lahiri-Dutt, Nellie Mutermeri, with Chansouk Insouvanh, Michael Godet Sambo, and Susan Wagner. World Bank Group's Oil, Gas, and Mining Unit, Sustainable Development Network, Sustainable Energy Department, 2012.

دفتر تحریریه نشریه توسعه معادن

آماده دریافت اخبار و مقالات علمی، کاربردی و تخصصی شماست...

تلفن: ۲۰-۸۸۳۲۸۴۱۷

Tosee.maaden@gmail.com